MIESIĘCZNIK HERALDYCZNY

WYDAWANY PRZEZ ODDZIAŁ WARSZ. POLSKIEGO TOW. HERALDYCZNEGO

Nr. 12. Warszawa, Grudzień 1935. Rok XIV.

WARUNKI PRZEDPŁATY:
Członkowie Polskiego Towarzystwa Heraldycznego, którzy uiścili roczną wkładkę w wysokości 24 zł., otrzymują bezpłatnie „Miesięcznik" oraz „Rocznik". Prenumerata dla niecz1onków na „Miesięcznik" wynosi rocznie w kraju: zł. 18, — zagranicą: zł. 20.

Członkowie Oddz. Lw. winni wpłacać na konto P. K. O. № 153.091, członkowie Oddz. Warsz. oraz niecz1onkowie na konto P. K. O. № 21.621.
Korespondencję i artykuły nadsyłać pod adresem:
Tow. Heraldyczne, Bibl. Ord. Krasińskich, Okólnik 9.

(W RAZIE PRZEWIDZIANEJ ODPOWIEDZI, ZAŁĄCZYĆ DO LISTU ZNACZEK POCZTOWY).

Orzechowscy z Orzechowa h. Rogala.

P. D. L. Galbreath, zamieszkały w Szwajcarji (Le Crépon, Baugy sur Clarens), nadesłał mi rysunek kolorowy tarczy czteropolowej w następującym składzie: pola górne h. Rogala i Korczak; pola dolne Turzyna i prawdopodobnie Grzymała (w oryginale: kawałek muru o jednej wieży wyższej, drugiej niższej, bez metalów i barw; może rysunek zepsuty). Tarcza ta znajduje się w tej formie na jednym z dokumentów, odnoszących się do szlachcica polskiego, Mikołaja Orzechowskiego (Orzokowski, Ozzokowski), który kupił w 1656 r. lenno Martheray w Beguins, kantonie Vaud. Umarł 19 sierpnia 1666, zostawiając córkę, wydaną za Francuza imieniem Cardin, która mu wniosła w posagu lenno Martheray.

Ponieważ Orzechowscy h. Rogala należą do wybitniejszych rodzin szlacheckich, o wiele nawet znamienitszych od imienników swoich z ziemi przemyskiej h. Oksza, którzy nie wyszli ponad stan ziemiański, a rozgłos swój zawdzięczają raczej osobie Stanisława Orzechowskiego, sławnego pisarza i reformatora XVI w., przeto pozwalam sobie przedstawić rezultat moich poszukiwań dla p. Galbreath w nadziei, że czytelnicy Miesięcznika, czy to na podstawie źródeł oficjalnych archiwów czy na podstawie materjałów własnych, uzupełnią w niejednem moje poszukiwania, względnie niedostatek i błędność wiadomości w herbarzu Uruskiego (t. XIII s. 20—22)[1].

Dodam, że Orzechowscy h. Rogala przynajmniej w kilku pokoleniach byli innowiercami: Encyklopedya Orgelbranda[2] i Uruski przypisują im wyznanie kalwińskie, sądząc jednak z stosunków zażyłych Pawła I z pisarzami arjańskimi, jak Czechowi-

[1] Nadmieniam, że Orzechowscy h. Rogala byli osiedleni w ziemi chełmskiej, moje zaś poszukiwania mogły się rozciągnąć na ziemię bełską i to wyłącznie na to terytorjum, które weszło w skład b. Galicji. Nie miałam możności badać aktów grabowieckich, horodelskich, a tem mniej krasnostawskich i chełmskich. W herbarzu Uruskiego z dwoch Pawłów O zrobiono trzy osoby, tem samem niewiadomo któremu z nich przypisać żony: Krystynę Oleśnicką i Konarską. [2] *Encyklopedya powszechna*, XX, 93.

cem, Smalciusem należałoby przypuścić, że byli raczej zwolennikami nauki Sociusa[3]. Przynależność do arjanizmu, znienawidzonego zarówno przez katolików, jak i protestantów, kalwinów, oraz schyzmatyków, tłómaczyłaby przesiedlenie się Mikołaja Orzechowskiego na terytorjum helweckie, które stało otworem dla wszelkich sekt i wyznań. Nuncjusz papieski w Polsce Caligari, mówiąc o córce Jana Orzechowskiego, kasztelana chełmskiego, poślubionej w drugiem małżeństwie przez Stanisława Zamoyskiego, a więc macosze kanclerza, powiada: „Hora havendo maritato il Gran cancelliero una sua sorella del medesimo padre et di diversa madre, *heretica madre et figlia*, a un giovane panimente heretico...“[4] nie określa ściśle jej wyznania; nasze przy-

Orzechowscy h. Rogala.

		5. Stanisław 1589		
	2. Paweł II Bogusław 1645—1647	6. Jakób 1589		
N. córka za Francuzem Cardin	1. Mikołaj 1647 † 19.VIII.1666 1656 nabywa lenno Martheray w Beguins kantonie Vaud	4. Paweł I 1568—1629 1576 poseł do Stefana Batorego 1577 poseł ziemi chełmskiej 1604 podkomorzy chełmski starosta suraski 1629 olim ż. . . . .?	9. Jan z Dorohuska 1531—1570 1535 podkomorzy chełmski 1570 kasztelan chełmski olim ż. Barbara z Nowosiółek Korczmińska, córka Jakóba K. h. Korczak 1° voto za Mikołajem z Jedwabna Jedwabińskim 1570 relicta † 1589	12. N. 1531—1533 ż. Anna Kuropatwianka z Łańcuchowa h. Jastrzębiec 1509—1510 uxor divortiata Jana Ciołka z Żelechowa h. Ciołek
Rafał 1640—1653 Paweł 1640 Mikołaj 1640 Dorota 1640 Aleksandra 1640 Teodora seu Fedora 1640 Barbara 1640	3. Stanisław 1629—1648 ż. Anna z Ostroroga h. Nałęcz 1640 olim	7. Anna 2 ż. Stanisława Zamoyskiego kasztelana chełmskiego 1580 relicta	10. Katarzyna Gorzkowska 1533	
		8. Zofja 1610 ż. Andrzeja Wydżgi h. Jastrzębiec	11. Barbara 1533 virgo	

[3] *Węgierski Tomasz*, brat Wojciecha, minister braci czeskich był nadwornym kaznodzieją w Krupem pow. krasnostawski u Anny z Ostrorogów Orzechowskiej. *Encyklopedya powszechna* XXVI, 772.

[4] *Mon. Poloniae Vaticana*, IV nr. 197. Mowa tu zapewne o Zofji, żonie Łukasza Oleśnickiego, wybitnego innowiercy. *Niesiecki* X. 60 uważa ją wprawdzie za rodzoną siostrę kanclerza z Anny Herburówny, ale wiemy, że wiadomości herbarzy, zwłaszcza o ile dotyczą dzieci z wielokrotnych małżeństw nie są nigdy ściste.

puszczenie co do wyznania arjańskiego w tej rodzinie, nabiera tem samem większego prawdopodobieństwa.

Akta podają ich imię dziedziczne w rozmaitej formie: Orzechów, Orzechowiec, Orzechowice; pisali się może z Orzechowa w pow. włodawskim, a może nawet z jakiejś nieznanej nam dzisiaj dziedziny śląskiej. Jeden z przedstawicieli tego rodu świadkuje w 1539 r. Annie z Iskrzycina, córce Mikołaja Iskrzyckiego, podkomorzego i starosty kamienieckiego, żonie Jana Jordana z Melsztyna, jako jej, frater clenodialis et consanguineus" przy współudziale brata jej stryjeczno-rodzonego Harnasta Czambora z Dubowca[5]; są to wszystko notoryczni Rogalici, nawet świeżo przybyli ze Śląska. Mikołaj Orzechowski, prezentując w Helwecji swoją tarczę czteropolową, zastosował jak wynika z jego genealogji, godło swojego ojca nie własne, chyba że jakie uzupełniające wiadomości wykazałyby błędność naszego wniosku.

Ź r ó d ł a.

1.

Orzechowski Paweł Bogusław, Manuale fundamentorum iuris civilis ac polons quatuor disputationibus juridico-historico-politicis comprehensum; ad quatuor libro-institutionum Imperatoris Justiniani publico examine ventilatum in illustri schola Aui riaca Bredae ex officina Joannis a Waesberge illustris scholae ac Collegii Auriaci typographi jurati 1647—4⁰, k. 98 nlb.

Rozprawę publiczną nad księgą czwartą instytucyj Justyniana odprawił 23 października, a przypisał ją swemu bratu rodzonemu Mikołajowi z Orzechowa Orzechowskiemu, Estreicher, Bibljografja polska XXIII, 443—444. Encyklopedja powszechna XX, 93 zalicza tych O. do h. Oksza i miesza obu Pawłów, ojca z synem, po którym w literaturze pozostała jedynie teza broniona w Ingolstadzie.

2.

Owen Joannes, Florilegii Oweniani centuria... Dantisci Typis Andreae Hünefeldii 1645.

Ded.: Paulo Boguslao de Orzechowiec Orzechowski equ. Pol.

Arnoldus Nicolaus. Refutatio compendii manualis Martini Becani Jezuitae... Franekerae ex off. Balckii. Anno 1646.

Ded. Paulo Bog. Orzechowski.

Por. Estreicher, loc. cit.

3.

1629 post. 29.IX.

Gsus Stanislaus de Orzechowiec filius olim gsi Pauli de Orzechowiec succamerarii Chelmensis, capitanei Surazensis...

Castr. Belz. 108 d. 297.

1640. 16.IV.

Gsi Raphael, Paulus, Nicolaus, Dorothea, Alexandra, Theodora seu Fedora, Barbara, filii et filiae gsi Stanislai Orzechowski cum gsa olim Anna ab Ostroróg suscepti.

Castr. Belz. 57 p. 938.

---

[5] *Matr. Summ.* IV_3 nr. 20,064; *Białkowski L.*, Ród Czamborów Rogalów, Roczn. herald. VI 1921/23, 89.

1648. 17.III.

Gsus Stanislaus de Orzechowiec Orzechowski gsi olim Pauli Orzechowski succamerarii Chelmensis filius.

Castr. Bełz. 65 p. 325.

1653. 13.I.

Gsus Raphael Orzechowski gsi Stanislai Orzechowski filius in Czernidla districtus Czerscensis haeres.

Castr. Bełz. 70 p. 6.

Czernidła, pow. warszawski.

4.

[*1568*] *S. l. et d.*

Gsus Paulus Orzechowski de Orzechowiec mfici olim Joannis Orzechowski castellani Chelmensis filius legitimus.

Castr. Bełz. 10 p. 61.

1573. Martius 7 (Sabbato ante Judica).

Gsus Paulus Orzechowski filius olim mfici Joannis Orzechowski castellani Chelmensis.

Castr. Bełz. 13 p. 563.

1576. 2.II. 9.III.

Commemorata postea electi Regis legatio et diei coronationi indictae Regi per Paulum Orechovium assignatio... litterae fidei ab electo Rege Alba Julia IXa Kal. Mart. (22.II) scriptae per Paulum Orechovium missae in senatu lectae sunt.

Orzelski Suentoslai interregni Poloniae libros 1572—1578, 546, 598.

1577. 19.IX.

Paweł Orzechowski z Orzechowa poseł do ziemi chełmskiej. AGZ. XX, 48.

1604. cca 15.X.

Gsus Paulus Orzechowski succamerarius Chelmensis et capitaneus Surazensis.

Terr. Bełz. 93 p. 153.

Czechowicz Marcin ze Zbąszyna († list. 1613), Epistomium na Wędzidło JMci xiędza Hieronima Powodowskiego. B. r. i m. dr. (1583).

Ded.: Pawła Orzechowskiego do Jana Zamoyskiego z 1583 r. List Czechowica do Pawła Orzechowskiego z Lublina.

Gordius Daniel, Disputatio ethica, De liberalitate ex Libro Ethicorum Nicomacheiorum... Argentorati. Typis Fadei Martini. A. D. 1596—4° s. 19.

Ded.: Paulo Orzechowski succam. Chełm.

Smalcius Walenty Gothanus († 4 XII 1622). Odpowiedź na ksiąszkę X. Jakuba Zaborowskiego, którey dał tytuł Ogień z Wodą, uczyniona przez Walentego Smalciusa zboru Rakowskiego ministra w Rakowie 1619.

Na końcu na 5 str. nlb jest: Odpowiedź na list JMci P. Pawła Orzechowskiego.

Mylius Michael, Disputatio rhetorica profectus Keckermanniani systematis praerogativos compendio thesium succincto... quam Deo favente et propitio praeside Davide Mylio eloqu. prof. in Gymnasio Minoris Poloniae Bełzycensi publice proponit Michael Mylius Elbing. Bor. a. d. Jul. horis antimeridianis. Anno 1620. Typis Sebast. Sternacii 4°, k. 5.

Ded.: Paulo Orzechowski patrono gymnasii magnif.

Węgierski Alb., Threnodia carmine lugubri super immaturo fato Pauli Orzechowski, Baranów 1632, Twardomęski.

Por. *Estreicher*, op. cit.; *Encyklopedja powszechna*, XXVI, 774 pod Węgierski; *Wiszniewski M.*, Hist. lit. pol. IX, Kraków 1857, 80 podaje, że P. O. odbywał nauki w Poznaniu, tłómaczyłoby to jego wczesne związki z akatolikami, *Brückner Al.*, Różnowiercy polscy, Warszawa 1905, twierdzi, że Epistomium napisał Czechowic, a Paweł Orzechowski użyczył mu tylko swego nazwiska. Wszyscy ci autorowie nazywają P. O. podczaszym chełmskim, czego nie potwierdzają źródła. *Uruski* przypisuje mu założenie zboru kalwińskiego w Bełżycach, zdaje się, że ufundował tam także szkołę (może były one jednak arjańskie).

5. 6.

1589. Decembris 20 (f. 5 in vigilia sti Thomae).

Gsa Anna de Jedwabne filia olim gsi Nicolai Jedwabinski ad praesens consors legitima gsi Melchioris Gdeszyński de Diniska haeredis, bonorum villarum Sczytyn et Wolia Sczytinska sortium suarum tenutrix, de omni et integro iure suo ac inscriptione quodcumque ipsam post gsam olim Barbaram de Nowosiolki relictam viduam olim gsi Joannis Orzechowski quondam castellani Chelmensis, matrem legitimam eiusdem praefatae gsae Annae Gdeszynska iure naturali et divino concernebat, quod ius praenominatae matri recognoscentis a gnsis Stanislao, Jacobo, Paulo, filiis et successoribus legitimis olim gnsi Joannis Orzechowski castellani quondam Chelmensis in bonis sortium certarum in villis Sczytyn, Niewierz et Wolia Sczytynska est inscriptum ac in eandem recognoscentem post mortem eiusdem matris suae devolutum, filiis suis et filiabus cum gnso Malchero Gdeszynski procreatis videlicet Zophia, Adamo, Floriano et Helizabethae cedit.

Castr. Betz. 24 p 715—717.

Dyniska, pow. Rawa ruska; *Jedwabne*, pow. kolneński; *Niewierz*, pow. kowelski; *Nowosiółki*, pow. hrubieszowski; *Sczytyń, Wola Sczyczyńska*, pow. kowelski.

7.

Por. wstęp nin. artykułu i uw. 2 do nr. 197 *Mon. Pol Vaticana* IV: Stanislaus Zamoyski, castellanus Chelmensis, primam uxorem Annam natam Herburt, 1° voto Lipska, matrem cancellarii, secundam autem Annam, Johannis Orzechowski, subcamerarii Chelmensis filiam duxit; z powołaniem się na *Archiwum Zamoyskich* I nr. 7 i 14.

8.

1610. Martius 29 (f. 2. post dncam Judica).

Gsa Zophia filia gsi olim Joannis Orzechowski consors legitima gsi Andreae Widzga.

Castr. Betz. 37 p. 393.

9.

1535.13.III.

Succamerariatus Chelmensis post mortem Felicis Zamoyski datus est N. [Joanni] Orzechowski.

Matr. Summ. IV_3 nr. 17.791.

1545.12.II.

Joannes Crupsky decanus Leopoliensis et secretarius regius villas Monasterczany et Jablonycza terrae Haliciensis omniaque iura sua in bonis regiis Joanni Orzechowsky, succamerario Chelmensi e consensu regio cedit.

Ibidem, nr. 21813.

Jabłonica, pow. nadwórniański; *Manasterczany,* pow. bohorodczański.

1567. Junius 23 (*f. 2 in vigilia sti Joannis Baptistae*).

Nblis Malcher Korczminski in Diniska et Nowosziolki haeres.

Castr. Bełz. 9 p. 563.

1570. Julius 3 (f. 2 in crastino festi Visitationis Mariae).

Gsus Malcher Korczminski pro mfca Barbara Orzechowska relicta olim mfici Joannis Orzechowski castellani Chelmensis sorore sua . . .

Castr. Bełz. 11 p. 722—724.

[*1537*] *S. l. et d.*

Gsa Dorothea de Nowoszielcze filia olim gsi Jacobi Korczminski consors vero gsi Sigismundi Thokarski de districtu Siradiensi in Thokarow haeredis.

Castr. Bełz. 12 p. 128.

Tokary, pow. turecki.

1575 S. l. et d.

Gsus Malcher Korczminski ius suum transfusoriale donatorium, quod habebat a gsa Zophia [Dziusanka] de Liachow consorte gsi Petri Korczminski[6] inscriptum super gsum Petrum Korczminski fratrem suum germanum transfundit.

Castr. Bełz. 14 p. 421

Lachów, pow. ostrogski.

1577. Decembris 21 (sabbato ipso die sti Thomae).

Gsus Petrus Korczminski in Nowosiolky sortis suae haeres se in omnibus bonis suis haereditariis pro gsa Dorothea consorte legitima gsi Zigismundi Thokarski sorore vero sua germana, obligat . . . .[7]

Castr. Bełz. 16 p. 148.

---

[6] *1579. Aprilis 10 (f. 6 post Dncam Iudica).* Advitalitas gsi Petri Korczminski et gsae Zophiae Dziusanka de Liachow de terra Volhiniae et districtu Krzemienecensi, coniugum legitimorum, *Castr. Bełz. 17 p. 153. 154.*

[7] Dla wyjaśnienia stosunku rodzinnego Korczmińskich do Orzechowskich podaję tablicę genealogiczną Korczmińskich, zestawioną z *Castr. Bełz.* t. 9 p. 563; 11 p. 722; 12 p. 128; 13 p. 1251; 14 p. 357, 421; 15 p. 873; 16 p. 148; 17 p. 146; 22 p. 463; 27 p. 196; 35 p. 828. 1243. Dane co do Korczmińskich h. Korczak są u *Bonieckiego* XI, 198 i *Uruskiego*, VII, 204 niedostateczne i błędne.

JAKÓB

1572 olim

Malcher	Piotr	Mikołaj	Maciej	Barbara	Dorota	Anna	N. córka
z Nowosiółek 1567 † 1592 | Andrzej 1580—1601 ż. Dorota z Tuczap 1610 relicta 1620 | Stanisław 1610—1620	1575 † 1604 1⁰ ż. Zofja Dziusanka z Lachowa 2⁰ ż. Agnieszka (Katarzyna) z Podhorzec 1610 za Kasprem Gołębiowskim	z Nowosió- łek 1579 † 1592	† 1575	z Nowosiółek 1⁰ v. ż. Miko- łaja z Jedwabna Jedwabińskiego 2⁰ v. ż. Jana Orzechowskie- go, kasztelana chełmskiego 1570 relicta 1589 olim	z Nowosiółek 1572 † 1601 1⁰ v. ż. Zyg- munta Tokar- skiego z Tokarowa 2⁰ v. ż. Romana Hoyskiego	1601 olim ż. Prandoty Wilczopol- skiego	1576 olim m. Florjan Rudgierz, brat Jana | Anna

W nieokreślonym stosunku pokrewieństwa do tej rodziny zostaje Helena de Podhorcze Micowska w 1575 r. wdowa po Bartłomieju Micowskim, która wespół z Korczmińskimi przeprowadza tranzakcje na Nowosiółkach.

10. 11.

1533.24.I.

Nicolaus Pywo de Opolsko tribunus Calissiensis totas sortes suas curiae et agrorum praedialium, quas habet in villis Gawlow et Slanka terrae Cracoviensis tam iure successorio quam etiam quaesito ab Anna Cziolkowa amita et Joanne Orzechowski fratre ex amita germano . . . Augustino Cotwycz dedit et dictum Augustinum Cotwycz ratione dictorum bonorum . . .a Catherina Gorzkowska et Barbara virgine sororibus dicti Joannis Orzechowski tueri se obligat.

Matr. Summ. IV_2 nr. 16.699.

Gawłów, Słomka, pow. bocheński; *Opulsko,* pow. sokalski.

12.

In causa inter Joannem Czyolek de Wrzeszczow et Annam Curopathwyanka de Laczuchow quondam coniuges nunc vero divortiatos . . . ad praecidendas odia controversia et lites concordia instituitur.

Ibidem IV_1 nr. 605.

Wrzeszczów, radomski; *Łańcuchów*, pow. chełmski.

1509. 27.VII.

Concordia inter Joannem Czyolek de Odachow . . . haeredem et Annam Curopathwyanka quondam uxorem eius occasione 300 marcarum reformationis in duabus villis Wrzesczow et Damba districtus Radomiensis inscriptarum...

Matr. Summ. IV_2 nr. 9134.

Odechów, pow. łęczycki; *Dęba*, pow. radomski.

1510. 10 VI.

Concordia inter Joannem Czyolek de Żelechow et Annam Curopathwyanka de Laczuchow quondam coniugem eius per amicos... facta.

Ibidem, nr. 9536.

Żelechów, pow. garwoliński.

1531. 9.XI.

Nicolaus Pywo de Opolsko... villas Gawlow et Glanka (sic) districtus Proscheviensis post mortem Stanislai Kuropatwa de Laczuchow, castellani Chelmensis, avunculi germani ad se devolutas vel per Annam Cziolkowa sororem Stanislai resignatas vel per Joannem Orzechowski fratrem ex amita germana inscriptas Augustino Cotwicz... inscribit.

Ibidem nr. 16204.

1533. 24.I.

Nicolaus Pywo de Opolsko, tribunus Calissiensis, totas sortes in Gawlow et Slanka terrae Cracoviensis districtus Prosseviensis, quas habet tam iure successorio quam etiam iure quaesito ab Anna Cziolkowa amita sua et Joanne Orzechowski fratre ex amita germano... Augustino Cotwicz... resignat.

Ibidem nr. 16698.

Helena Polaczkówna.

Początki Rożyckich.

(c. d.)

W Miroszewicach w pow. łęczyckim w XV i XVI w. siedzieli przedewszystkiem Ślepowrończycy. Ponieważ wiadomo, z jaką łatwością, wskutek podobieństwa herbów, rodziny, pieczętujące się Ślepowronem, zamieniały go na herb Korwin, być może, że od tych Rożyckich, pierwotnie Miroszewskich, wywodzą się Rożyccy h. Korwin, legitymowani podobno ze szlachectwa w XIX w. na Wołyniu.

3) Trzeciem dzieckiem Piotra Sulimy był Jan z Rożyc Sulimin, w 1474 r. mający przysądzone grzywny za pobicie od Bartłomieja z R. Troj. Rożyckiego vel Jankowskiego, o które prowadzi jeszcze w 1481 r. proces z żoną tegoż, Katarzyną. W 1484 r. cały dział, który mu przypadł prawem bliższości po ciotce Elżbiecie, żonie Stanisława z Rąkczyna vel z Rozdzic, zastawia u Marcina Matoła z Łęczycy. W 1485 r. odgranicza się od Piotra z Chrząstowa W. W 1494 r. żona jego, Elżbieta, zastawia półanek, zwany Wiąchowski, w R. Sul. Marcinowi Matołowi z R., Jan zaś przeprowadza działy z bratem Jakóbem[82]. Dziećmi jego byli według wszelkiego prawdopodobieństwa:

a) Anna, w 1542 r. żona Pawła Kidali Rożyckiego z R. Sul. i Troj.

b) Jan Rożycki z R. Sul., zwany Kiepek, brat powyższej, zezwala jej w 1542 r. na zrzeczenie się oprawy posagu i wiana i tegoż dnia zastawia u Pawła Kidali Rożyckiego za 22 grzywny półanek opustoszały, zwany Wiechowski, a więc ten sam, jaki matka jego Elżbieta zastawiła w 1494 r. u Marcina Matoła z R.[83] W 1576 r. występuje Jan Rożycki, oczywiście nasz Kiepek, w księgach poborowych jako trzeci z ówczesnych właścicieli Rożyc Sulimowych wraz z synem Piotrem. W 1581 r. już jako właściciel występuje w tychże księgach tylko Piotr Rożycki, syn nieb. Jana[84]. Zapewne ten sam Piotr wraz z braćmi Markiem i Maciejem odgraniczał w 1579 r. swe posiadłości w R. Sulimowych od posiadłości tamże Jana Dąbrowskiego z Chrząstowa W.

Potomstwa tych braci nie objąłem już memi badaniami. Prawdopodobnie wymarło ono rychło, albo wyemigrowało z Rożyc i przezwało się, bo o Sulimczykach Rożyckich niema wcale śladów w żadnych wydawnictwach heraldycznych.

V. Rożyce Trojanowe.

1. Część zwana Włodki.

Dobek v. Dobko v. Dobiesław z Rozdzic v. Rozdzicki występuje w najstarszych księgach sądowych w latach 1386—1399 w wielu drobnych sprawach, świadcząc, ręcząc i prawując się[85]. W latach 1407—1412 świadczy jeszcze Stanisławowi Konarskiemu, Mikołajowi z R., Boguszowi z Moszkowic, zakłada 1 grzywnę za kapelana Jakusza, załatwia sprawę ze Stanisławem z Przanowic[86]. Zostawił dwóch synów, Jana i Włodka:

---

[82] Terr. Lanc. 14 f. 314; RCL. 3 f. 634; 6 f. 202, 202 v, 204, 208 v, 819 v, 857 v; 8 f. 601 v, 602, 738. [83] RCL. 26 f. 312, 313. [84] Pawiński, Źródła dziejowe l. c.; Archiwum Skarbowe. [85] Pawiński, Księgi sąd. łęczyckie I 51, 52, 58, 910, 952, 3286, 5983, II 3950, 4123, 4969, 5037, 6021, 6051. [86] Terr. Lanc. 4 f. 1224; 5 f. 75, 78, 206 v, 269.

1) Jan w 1415 r. całą swą część dziedzictwa po ojcu w R. sprzedał za 100 grzywien bratu rodzonemu, Włodkowi. Jednakże tranzakcja ta widać została zerwana, bo w 1423 r. zastawia znów całą swą połowę spuścizny ojcowskiej Jaśkowi z R. (synowi Nacka) za 30 grzywien. Ponieważ ojciec pozostawał we wspólności majątkowej z braćmi stryjecznemi, Trojanem i Nackiem, równocześnie w 1423 r. Jan wraz z Włodkiem wystąpili z żądaniem rozdzielenia ich dziedziny od działu Mikołaja z R., syna Trojana, a o to samo wystąpił przeciw nim Piotr z R., syn Nacka. W 1424 r. doszło do ogólnych działów rodzinnych między synami Dobka, Trojana i Nacka. Działy przeprowadzili Wojciech, łowczy mniejszy łęczycki i Mikołaj Sulima z R. w ten sposob, że część posiadłości, idącą ku wsi Borszyn i ćwierć łąk, otrzymali Jan z Włodkiem, przyczem za dotrzymanie przez nich działów zaręczył Mikołaj Sulima. Część Jana trzymał jednak, jak widzieliśmy, Jaśko z R., po działach więc chciał ją odebrać Włodko, lecz sąd ziemski łęczycki pod przewodnictwem podsędka Andrzeja zawyrokował w 1430 r., że Jaśko ma trzymać w zastawie całe dziedzictwo Jana, a więc połowę dziedziny Dobkowej, aż do najbliższego Nowego Roku, jeśli zaś ją Włodko do tego dnia nie wykupi, to Jaśko zatrzyma ją już nazawsze[87]. Tak się też stało: dział został przy Jaśku z R. (synu Nacka), Jan zaś widocznie wyniósł się z R., bo niema o nim ani o jego dzieciach żadnych wiadomości w księgach łęczyckich.

2) Włodek v. Włodko v. Władysław (zapewne Włodzisław) poza sprawami, prowadzonemi wspólnie z bratem, występuje w 1418 r., zabezpieczając żonie swej Annie grzywien 60 posagu i 60 wiana. W 1420 r. świadczy Trojanowi z R., w 1423 r. zaś Maciejowi z Gnojna. W 1424 r. zeznaje, że winien jest za brata Jana 4 grzywny i 1 ferton Mikołajowi z R., synowi Trojana. W tymże roku dochodzą do skutku działy rodzinne, o których wyżej była mowa. W 1429 r. do działów tych wprowadzono zgodnie pewną poprawkę, mianowicie wymieniono łąki, przyczem Włodko otrzymał łąkę koło łąk, zwanych Poświątne, przy drodze. W 1432 r. Włodek ma sprawę z Pełką z R. (Żmijowych). W 1436 r. wraz z Mikołajem Fryjem z R. przeprowadza działy między Wierzbiętą, Grzegorzem i Stanisławem, braćmi ze Starzyn. W latach 1437 i 1441 załatwia jeszcze drobne sprawy majątkowe z Djonizym z Leźnicy W. oraz z Sandką, panną de Rethssyki (?) i jej stryjem Stanisławem[88]. Później już ani on ani jego potomstwo nie występują w aktach, dział zaś Włodkowy spotykamy w rękach potomstwa Trojana i Nacka.

2. Rożyce Trojanowe właściwe.

Do dziedziców właściwych R. Trojanowych należą bracia rodzeni Trojan i Nacko oraz, o ile można wnosić, trzeci ich brat, Andrzej, zabity przed 1386 r. przez Tomka i Pełkę[89]. Synem jego był, zdaje się, Klemens z R., który w 1400 r. wystąpił o wydzielenie mu w R. od stryjów przypadającej mu części dziedzictwa, dotychczas niedzielnego[90]. W 1405 i 1406 r. prowadzi on wraz z Trojanem i synem tegoż Mikołajem spór graniczny z wojskim łęczyckim, Paszkiem z Łążek. W 1406 r. ma sprawę z Mikołajem z R. (Fryjowych). W 1407 r. jako Klemens de Sermur (?) świadczy Mikołajowi z R. (Trojani) przeciwko wdowie po Stefanie z Leźnicy. W 1412 r. wraz Dobkiem z Simoni ręczył za Stanisława z Przanowic Dobiesła-

[87] Terr. Lanc. 6 f. 37 v; 7 f. 63 v, 64, 86 v, 130 v, 168; 9 f. 285 v. [88] Terr. Lanc. 6 f. 37 v, 793 v, 1005 v; 7 f. 45, 48, 63 v, 86 v, 130, 168; 9 f. 285 v, 299 v 10 f. 155 v, 533 v; 11 f. 9 v, 485 v. [89] Pawiński, Księgi sąd. łęcz. I 37. [90] Ibd. I 4875, II 6541.

wowi z R.[91]. Później brak o nim czy o jego dzieciach wiadomości, zapewne więc został spłacony i wyniósł się z R. Prawdopodobnie braćmi jego byli: Więcesław, występujący w 1396 r. jako świadek Nacka z R. w sprawie z Pawłem i Jarosławem z Łążek[92], oraz Piotr, wymieniony w 1386 r. wraz z Nackiem z R. jako świadek arcybiskupa gnieźnieńskiego i w swojej sprawie z Aleksandrem z Gieczna[93]. O losach obydwu nic więcej nie wiemy, Trojan zaś i Nacko prowadzą dwie osobne gałęzie rodziny.

A. Gałąż Trojana.

Trojan z Rozdzic v. Rozdzicki występuje w najstarszych księgach łęczyckich w latach 1385—1400 w szeregu drobnych spraw na wiecach i w grodzie[94]. W 1397 r. wraz z bratem Nackiem, obaj klejnotu Sulima, świadczą Janowi Przeszakowiczowi z Kozub h. Cielechy przy wywodzie szlachectwa w drugiej parze świadków, a więc macierzystych[95]. W 1398 r. darował w sądzie 100 grzywien, uzyskane w drodze prawa od Piotra ze Zgierza, Janowi, kasztelanowi łęczyckiemu, w 1403 r. ma sprawę sądową z Jakuszem z Barzenina, który kwestjonował posiadanie przezeń pewnego źrebu roli, w 1406 r. prowadzi spór graniczny z Paszkiem z Łążek, a w 1412 r. prawuje się z Mikołajem z Wąglczewa o opustoszałe pola[96]. W 1419 r. zaszły jakieś spory pomiędzy oboma synami Trojana, Piotrem Kuczabą a Mikołajem, wskutek czego sąd nakazał Trojanowi stawić w sądzie syna Piotra, gdy zaś ten mimo to się nie stawił, sąd ostrzegł Trojana przed grożącą mu grzywną. Jak się sprawa skończyła, niewiadomo, Piotr jednak musiał się gdzieś przenieść w inne strony i otrzymać spłatę od ojca, bo niema już o nim później wzmianek w księgach łęczyckich, a Trojan w 1420 r. przypadającą widać na Piotra połowę swego dziedzictwa zastawia na rok u Jaśka z R. za 15 grzywien.

W 1420 r. ma Trojan sprawę z Piotrem z Gołocic, jest wymieniony jeszcze w 1423 r. przy rozpoczęciu sprawy o działy rodzinne, lecz w wyroku działowym z 1424 r. już nie figuruje, zapewne więc już wtedy nie żył[97]. Zostawił, jak widzieliśmy, dwóch synów oraz córkę za Maciejem z Gnojna vel z Psar. Z synów tych:

1) Piotr Kuczaba ma w 1418 r. sprawę z Przesną z Charbic, a w 1419 r. wraz z bratem Mikołajem ręczą solidarnie Janowi z Leźnicy za zapłatę długu 8 grzywien przez Franka z Krzyżanowa[98]. Z tej to sprawy, zdaje się, wynikły spory z bratem, o których mówiliśmy wyżej.

2) Mikołaj, zwany nieraz Trojanowiczem, prowadzi spór graniczny z Paszkiem z Łążek w 1405 i 1415 r., prawuje się o konia w 1407 r. z wdową po Stefanie z Leźnicy, a w 1412 r. z Boguszem z Moszkowic.

W 1415 r. został skazany na zapłatę 6 groszy kmieciowi Maciejowi z Leźnicy za nabicie mu siniaka. W 1420 r. z Maciejem z Psar zaręczył Mikołajowi ze Skłót za dług 14 grzywien Jasia z Niegłosowa. W 1423 r. Jasiek z R. zeznał, że Anna,

---

[91] Terr. Lanc. 4 f. 935, 1028, 1081, 1224; 5 f. 269. [92] Terr. Lanc. 4 f. 272. [93] Pawiński j. w. I 54, 186. [94] Pawiński j. w. I 4, 40, 864, 1357, 1394, 1460, 1705, 1730, 1731, 1875, 1909, 2568, 2608, 2699, 2729, 2766, 2774, 3016, 3518, 3741, 3999, 4079; II 3513, 3558. 3559, 3560, 3571, 3601, 3861, 4147, 4396, 5037, 5258, 5413, 5493. [95] Terr. Lanc. 4 f. 205; Ulanowski, Inscriptiones Clenodiales, Starod. pr. p. pomniki VII Kraków 1885, s. 474, zap. 1343. [96] Terr. Lanc. 4 f. 390, 777, 1081; 5 f. 203 v. [97] Terr. Lanc. 6 f. 911 v, 916 v, 967, 1005 v. [98] Terr. Lanc. 6 f. 796 v, 840.

żona Mikołaja, wykupiła od niego swym posagiem 15 grzywien ową połowę dziedzictwa w R., jaką trzymał w zastawie od Trojana: w ten sposób Mikołaj skupił znów w swem ręku całą dziedzinę ojcowską. W 1423 r. ma świadczyć Mikołajowi z R. (Żmijowych), a Maciej z Gnojna, zdaje się identyczny z wyżej wymienionym Maciejem z Psar, stawia w sądzie świadków, że nie dostał nic z posagu 20 grzywien od Mikołaja: widocznie siostra Mikołaja była zamężna za Maciejem; w tej sprawie żona Anna jeszcze w 1424 r. mianuje Mikołaja swym pełnomocnikiem, a w ostatecznym rezultacie sąd ziemski nakazał Mikołajowi oddać połowę dziedzictwa po Trojanie w zastaw w sumie 30 grzywien Maciejowi, od którego za tę sumę będzie mogła być wykupiona. W 1424 r. doszły do skutku znane nam już działy rodzinne między potomstwem Dobka, Trojana i Nacka, przyczem za dotrzymanie ich przez Mikołaja ręczył stryjeczny brat, Bogusław syn Nacka. Uzupełniono je w 1429 r. wymianą łąk. Lecz w konsekwencji tych działów Mikołaj wraz ze stryjecznymi braćmi, synami Nacka, wystąpili w 1428 r. o podział wydzielonego im wspólnie dziedzictwa pomiędzy Mikołaja a synów Nacka. W 1427 r. Mikołaj z synami Nacka odgranicza się od Rozdzic Błaszkowskich Pełki i Mikołaja z R. W 1428 r. Mikołaj zeznał dług Bogusławowi z Oporowa, pisarzowi ziemskiemu łęczyckiemu. Trzymał on widać w zastawie dział Jaśka, s. Nacka, bo w 1441 r. zeznaje, że Piotr z R., s. Nacka, wykupił od niego część dziedzictwa swego brata Jaśka, spłacając sumę zastawniczą $18^1/_2$ grzywien [99].

Syn Mikołaja, Maciej z Rozdzic Trojanowych v. Rozdzicki, ma w 1444 r. sprawę z Gotardem de Sulima. W 1445 r. żona Macieja, Małgorzata z Koryt, wraz swą siostrą, Wichną, żoną Jana z R. Fryjowych, za zgodą brata swego Stanisława Bociana z Sangrodzia, sprzedały całe swe dziedzictwo ojczyste Koryta z Gorzakowem Mikołajowi z Miłonic, podstolemu łęczyckiemu, za 600 grzywien i łan we wsi Szgrulka(?). Jednak już w 1466 r. Maciej okazuje się żonatym drugi raz z „honesta Anna", której oprawia grzywien 40 posagu i 20 wiana. Zastawił on był pół łanu osiadłego i pół opustoszałego w R. Troj. Janowi Fryjowi z R., który ten zastaw odstąpił w 1466 r. Janowi, synowi Jaśka z R., w związku z czem zapewne Maciej ma sprawę z Janem Fryjem w 1471 r. Znowuż w 1474 r. zastawił łan opustoszały w R. Troj. Bartłomiejowi z Siedleszewa za 10 grzywien, a w 1475 r. część łąki na t. zw. Wielkiej Łące w R. Marcinowi Matołowi z Łęczycy. W 1476 r. zabezpiecza mężowi swej córki, Anny, Bernardowi ze Słoniaw (w rypińskiem?), 20 grzywien posagu. Wdowa po nim, Anna, ma w 1480 r. sprawę o swój posag, zabezpieczony na R., z Bartłomiejem z Rozdzic alias Jankowskim, żonatym z Katarzyną, o której będzie mowa niżej, a w 1484 czy 1489 r. dała na odnowienie kościoła parafjalnego Św. Wojciecha w Dąbrowicy, skąd widać pochodziła, 15 grzywien z przypadłego jej po zmarłej siostrze, Agnieszce, żonie nieb. Mikołaja z Pniewa-Ostałowa, posagu tejże 40 grzywien [100].

Po Macieju zostało następujące potomstwo:

1) Anna, żona Bernarda ze Słoniaw, o której wyżej.

---

[99] Terr. Lanc. 4 f. 935, 1224; 5 f. 206 v; 6 f. 23, 27, 43 v, 55 v, 936 v; 7 f. 20, 27 v, 36, 45, 48, 63 v, 130 v, 136, 168; 8 f. 313; 9 f. 166, 44 v, 299 v; 10 f. 548; 11 f. 464. [100] Terr. Lanc. 11 f. 650, 743 v, 745, 745 v; 13 f. 286 v; 14 f. 193, 220 v; RCL. 2 f. 397, 529, 3 f. 661, 813, 837 v; 4 f. 61 v, 62, 165; 6 f. 854 v, 856.

2) Mikołaj z R. Troj. ma w latach 1479, 1480 i 1486 r. sprawę sądową, zapewne odziedziczoną po ojcu, z Janem z R. Fryjowych, wzgl. córką tegoż Dorotą. W 1480 r. wytoczyła mu proces o posag siostra Anna; szwagier Bernard kwituje go w 1482 r. z odbioru $4^1/_2$ grzywien, lecz o resztę skarży go w 1486 r., aż w 1487 r. sąd skazał Mikołaja na zapłatę jeszcze 12 grzywien. W 1480 r. procesuje się z Katarzyną, żoną Bartłomieja z Rożyc Troj. v. Jankowskiego. W 1482 r. Mikołaj oddał pół łanu na Włodkach w zastaw ks. Janowi z R. Troj., lecz w 1490 r. ten ostatni odstąpił ów zastaw Helenie, żonie Mikołaja, która go wykupiła sumą $3^1/_2$ grzywien. Żonie tej, Helenie, Mikołaj w 1490 r. oprawia grzywien 30 posagu i 30 wiana. Wreszcie w 1492 r. Mikołaj sprzedaje Marcinowi Matołowi z R. za 40 grzywien i za łąkę tegoż swoją łąkę w R., zwaną Smug, sadzawkę oraz kawałek roli między Włodkami a Smugiem[101].

c. d. n. *Edward Taylor.*

[101] Terr. Lanc. 14 f. 193, 195 v, 196, 218, 220, 220 v, 371 v; RCL. 5 f. 344; 6 f. 504 v; 157 f. 18 v, 57 v, 304 v, 452 v, 511, 679 v, 706 v; 8 f. 200 v.

Sprawozdania i Recenzje.

Wdowiszewski Zygmunt: „Uposażenie ks. Wigunta Olgerdowicza przez Władysława Jagiełłę“. (Warszawa 1935—odbitka z Księgi ku czci Oskara Haleckiego, wydanej w XXV-lecie jego pracy naukowej nakładem uczniów).

Mała ta, ale wyczerpująca, rozprawka przynosi nam nowe szczegóły, dotyczące uposażenia na Litwie ks. Wigunta-Alexandra Olgierdowicza z patrimonium rodzicielskiego. Zasługa Autora polega na podaniu całkowitego streszczenia, a właściwie przekładu, odnośnego nadania Władysława Jagiełły tak, jak je odnalazł w notatach Zamoyskiego, następnie w określeniu ściślejszej daty powstania dokumentu, oraz podkreśleniu faktu, że król ziemie nadawał bratu prawem lennem, a nie na własność. Należałoby może podkreślić jeszcze fakt, nie pozbawiony znaczenia, że co do obszaru nadanie to było niezwykle skromne i że można je uważać jedynie za przyznanie bratu pewnych apanaży, w żadnym zaś razie za nadzielenie księstwem.

Przechodząc zkolei do szczegółów pracy p. Wdowiszewskiego, wydaje mi się, że autor mylnie rozwiązał tłomaczenie nazwy „Byuciszki“ ze streszczenia, upatrując w nich „Bywciszek“, których, oczywiście, nie znalazł na mapie.

Ja tłomaczę ją na B i j u c i s z k i. Jest to osada obecnie bez znaczenia, istniejąca po dziś dzień na Wileńszczyźnie („Polska“, mapa topograficzna, komunikacyjna i administracyjna, Książnica-Atlas 1929—ł. 67); widocznie w końcu XIV w. Bijuciszki stanowiły oddzielną włość, której obszar musiał być jednak bardzo nieznaczny i o której w żadnym późniejszym dokumencie wzmianki już nie znajdujemy. Jak sama nazwa wskazuje, Bijuciszki musiały uprzednio stanowić własność nieznanego nam bliżej Bijutisa i widocznie spadły na w. księcia, skoro ten ostatni mógł je nadawać swojemu bratu.

Drugi szczegół w którym nie mogę się zgodzić z Szanownym Autorem, jestto sposób, w jaki komentuje termin „frater uterinus regis“, stosowany parokrotnie do ks. Wigunta (patrz str. 8 i nast.), a mianowicie wyrażone przez niego przypuszczenie, że miałby oznaczać brata przyrodniego króla, ani też wyrażona przez niego hypoteza, że Wigunt mógł się urodzić około 1340 r. (str. 11).

Wyrażenie „uterinus“, użyte w stosunku do Wigunta zarówno przez samego Jagiełłę, jak w „Kalendarzu krakowskim“, oznaczać może jedynie, że był bratem króla z tej samej matki, ale w żadnym razie, że był przyrodnim z tego samego ojca, a różnych matek. Pomijając już, bowiem, wszystkie inne względy, nie zapominajmy, że w 1382 r. na wyspie rzeki Dubissy wszyscy bracia w liczbie siedmiu, a mianowicie: Jagiełło

(Jagal), Skirgiełło (Skirgal), Korybut (Cariebut), Lingweni (Langwenne), Korygiełło (Carigal), Wigunt (Wygant) i Świdrygiełło (Swetregal), za wiedzą i zgodą matki swej, wielkiej królowej Julianny zawarli trzy układy z Zakonem na mocy których ustępowali Zakonowi Żmudź i zgadzali się na czteroletnie zaczepno-odporne przymierze, w ciągu którego zobowiązywali się przyjąć chrzest. Dukumenty te nietylko dają nam niezbite świadectwo, że Wigunt był synem Olgierda z drugiego małżeństwa, ale ponadto wskazują nam kolej starszeństwa, w jakiej rzeczeni bracia po sobie następowali (por.: Wolff „Ród. Ged." str. 85). Że zaś ślub Olgierda z ks. Julianną Twerską odbywał się w 1349 r., a Wigunt we wszystkich trzech dokumentach figuruje na szóstem miejscu, nie mógł tedy urodzić się przed 1355 r., ale najprawdopodobniej urodził się daleko później.

Jestem przekonany, że wątpliwości, podniesione przez Szanownego Autora pochodzą stąd, że, jak to sam podkreśla, nie cofnął się w swojem zainteresowaniu osobą Wigunta poza r. 1386 i że, poza tem, nie zajrzał do Wolffa, gdzie rzecz jest wyjaśnioną w sposób niezbity, a oparł się wyłącznie na dwóch, coprawda nie byle jakich autorach t. j. Kazimierzu Stadnickim i Oskarze Haleckim, którzy wszakże, ze swej strony nie podawali nigdy w wątpliwość, że Wigunt był młodszym bratem Jagiełły z tej samej matki.

Bez względu na powstałe stąd usterki praca p. Wdowiszewskiego wnosi niewątpliwie zarówno do historji, jak do heraldyki pierwiastki nowe przez fakt bliższego określenia zarówno czasu, jak i zakresu Jagiełłowego nadania.

Dr. Józef ks. Puzyna.

W sprawie wydawnictwa „Kroniki rodów" Kazimierza Pułaskiego (Mies. Herald. 1935 Nr. 11, str. 171).

Zamiar Wołyńskiego Tow. Przyj. Nauk kontynuacji „Kroniki" śp. K. Pułaskiego powinien się spotkać z uznaniem miłośników przeszłości. Chodzi o rody Podola, Wołynia i Ukrainy, lecz większa ich część pochodziła z rdzennie polskiego, osiadłego na kresach, rycerstwa, które wraz z rodami miejscowemi wypełniło wiele pozycyj dorobku kulturalnego tych ziem południowo-wschodnich.

Szczęśliwy jest zamiar powtórzenia monografij z t. I „Kroniki", należałoby jednak w przedruku usunąć liczne usterki korekty pierwszego wydania. Wszystkie nadto artykuły należałoby dociągnąć (o ile to będzie możliwe) do żyjącego dziś najmłodszego pokolenia, gdyż wielki przewrót dziejowy, który rody te zepchnął z ich kresowych placówek może z biegiem czasu zatrzeć ciągłość tradycji, nie popartej dowodami. Z tychże względów i wobec zatraty wśród przewrotów prawie wszystkich dokumentów osób prywatnych należałoby nie ograniczyć się do ogłoszenia drukiem 144 monografij, które opracował śp. K. Pułaski, lecz potem wydać więcej genealogij rodzin polskich Podola, Wołynia i Ukrainy, bo dzieło Pułaskiego uwzględniło naogół tylko znaczniejsze rody i głośniejsze nazwiska, gdy jednak trzeba zanotować i mniej znane, utrwalając ich pamięć, z nich bowiem pochodził szeroki ogół inteligencji kresowych ongi wsi i miast, przeszłość zaś ich wiąże się z dziejami obrony i pracy gospodarczej tych krajów.

„Kronika", jako owoc poważnych badań kresowego znawcy przeszłości, jakim był śp. Kaz. Pułaski, może spełnić i pewne zadanie moralne. Przypomni ona wielkie niekiedy zasługi, częściej zaś prace obywatelskie bezrozgłośne bardzo wielu ludzi dobrze polskości zasłużonych, choć życie ich upłynęło między Dniestrem a Dnieprem.

Przyda się to dziś, gdy mamy już nawet — pióra młodego autora — powieściowe zohydzenie życia wiejskiego dworu polskiego na Podolu, poddającego myśl, że pożoga bolszewicka i krwawa masakra chcących się ratować „burżujów" była tylko aktem sprawiedliwości dziejowej. Autor, pochodzący z dość kiedyś zamożnej rodziny podolskiej, skarykaturowane rysy indywidualne kogoś zbliska podpatrzonego przeniósł na całość środowiska i z wielką je ujął antypatją przy zupełnym ahistoryzmie widzenia. Niewsmak mu nawet herb rodzinny, więc każe swemu bohaterowi, który się dzięki wojnie całkiem odrodził i unowożytnił, utopić w bagnie sygnet z „krwawnikiem". Ziemie litewsko-białoruskie znalazły w młodym również autorze o wiele głębszego popularyzatora zamarłego życia gniazd szlacheckich.

P. Melchjor Wańkowicz, pisarz bardzo nowoczesny, dał pełne humoru, ale realizmu i szczerego sentymentu, obrazy z życia przedwojennego szlachty kresów północnych („Szczenięce lata"). Ma on zmysł historyczny, potrafi mówić o przeszłości rodzin, o genezie herbów na Białorusi (powtórzy się to i w „Opierzonej rewolucji" str. 13) bez naiwnej animozji, z sympatją dla minionych pokoleń i ich spraw, wreszcie rozumie, że bolszewizm nie przeto zgładził polskość kresową, iżby była moralnie gorsza pośród innych swych odmian, ale że ruina „kresom to nie nowina", „pamięci lat kresowych nie pierwszyzna", a cóż dopiero gdy się na nie zwaliła wszelaka dzicz

rozpadającej się w gruzy Rosji carskiej i jej oszalałej w rozkładzie armji.

Leon Białkowski.

„Lamus heraldyczny".

Niedawno otwarty w Warszawie Antykwarjat Lamus heraldyczny wydał już dwa katalogi antykwarskie. Zawierają one przeważnie dzieła z zakresu heraldyki, genealogji, sfragistyki etc., pozostałe po zmarłym niedawno znanym zbieraczu, miłośniku heraldyki. Ponadto w katalogach reprezentowane są autografy i rękopisy, ryciny, modele i monety. Ceny naogół wysokie. Antykwarjat mieści się przy ul. Wierzbowej 6 m. 22a (dawny Hotel Angielski).

Na marginesie artykułu W. Dworzaczka „Powojenne Almanachy Gotajskie".

W związku z zamieszczeniem w numerze wrześniowym Miesięcznika Heraldycznego (str. 137) bardzo ciekawej i pożytecznej notaty Dra Włodzimierza Dworzaczka o nieścisłościach w „Powojennych Almanachach Gotajskich" co do danych o rodzinach polskich, pragnę zwrócić uwagę na bodaj najbardziej fantastyczną, w zakresie polonik gotajskich, — notatkę poświęconą genezie rodziny Poniatowskich (Hofkalender 1928); na notatkę tę bowiem Dr. Dworzaczek nie zwraca uwagi w swym artykule.

Pod tytułem „Poniatowski" umieszczono w nawiasie „maison Torelli di Montechiarugolo", co ma wskazywać na istotne pochodzenie Poniatowskich jako Ciołków (!) tak jak np. pod Habsburgami umieszczono w nawiasie „Habsbourg Lorraine". Poniżej zaś w tekście poświęconym historji rodziny Poniatowskich dowiadujemy się o następującej pięknej bajeczce: „Rodzina pochodząca z Włoch (Bolonia). Nabycia nazwiska Poniatowski około roku 1560 na skutek małżeństwa Guiseppe'go (Józefa) Torelli di Montechiarugolo z Zofją córką i dziedziczką Wojciecha de Poniatów Poniatowskiego". O wiersz dalej zaś podanem jest, że Stanisław II Poniatowski był ostatnim królem polskim w latach 1774—1785 (!). Zaiste, że ta fantastyczna notatka, przewyższa w swej nieścisłości chyba wszystkie pomyłki w datach, tytułach i nawet upiększeniach pochodzenia rodzin hrabiowskich, wymienionych przez Dra Dworzaczka.

Powszechnie wiadomem jest, że wszyscy wymienieni w Almanachu Gotajskim Poniatowscy pochodzą od Kazimierza, najstarszego brata króla Stanisława, syna Stanisława kasztelana krakowskiego i Konstancji Czartoryskiej, wnuka Franciszka łowczego wyszogrodzkiego i Heleny Niewiarowskiej, wreszcie prawnuka Jana żyjącego w pierwszej połowie XVII wieku, o którego przodkach wiadomości całkowicie się urywają i którego żony nazwiska i imienia nie udało się nawet ustalić. Usilne poszukiwania historyków polskich nie natrafiły na żadne dalsze ustalenia, a tymczasem w Almanachu Gotajskim w postaci notorycznej prawdy historycznej czytamy o Torellich di Montechiarugolo. To chyba najpiękniejszy fijołek ukryty skromnie w trawie Almanachu Gotajskiego.

Dr. Witold Wehr.

* * *

Bajeczka o pochodzeniu Poniatowskich od włoskich Torellich powstała niezawodnie w środowisku dworskiem króla Stanisława Augusta. Twórcą jej był jeden z sekretarzy królewskich Włochów (Portalupi, Albertrandi, Ghigiotti i t. d.), jak to trafnie podał w r. 1913 K. M. Morawski w komunikacie na posiedzeniu Komisji historji sztuki Akad. Umiej. („Portret margrabiego Sylwiusza Torelli" w Pracach Komisji hist. Szt. A. U. t. I. str. XXXI). Rzekoma filjacja genealogiczna opierała się na podobieństwie herbów Torellich i Poniatowskich, pozatem posłużyła tutaj wiadomość o obecności w Polsce w XVI wieku jednego z członków rodu Torellich-Pomponiusza, który uzyskał w r. 1569 indygenat od Zygmunta Augusta (Metryka kor. ks. 101, f. 357 v).

Redakcja.

Wspomnienie pośmiertne.

Ś. † P.

Albrecht Wilhelm Rafał Mikołaj Antoni ks. Radziwiłł herbu Trąby (odm.).

XVI Ordynat na Nieświeżu, kawaler Maltański. Dożywotni członek Polskiego Tow. Heraldycznego, ur. 30.X.1885, zmarł w Warszawie 18.XII.1935, pochowany w Nieświeżu, był synem ks. Jerzego Fryderyka Wilhelma Pawła Mikołaja i Marji Rozalji hr. Branickiej z Białej Cerkwi, córki hr. Władysława i Marji z ks. Sapiehów.

W Zmarłym, straciło Polskie Towarzystwo Heraldyczne dożywotniego członka, który w mo-

mencie odrodzenia się Towarzystwa w 1929 r., wydatnie przysłużył się do ugruntowania jego podstaw finansowych, zapisując się na jednego z nielicznych członków dożywotnich, w zrozumieniu celowości pracy Towarzystwa dla nauki polskiej.

Przeniesione z Jego inicjatywy Archiwum Radziwiłłowskie do Warszawy do własnej siedziby, stało się dostępne dla wielu badaczy umożliwiając studja nad bezcennemi skarbami dokumentarnemi z zakresu historji, heraldyki i genealogji.

Złamany ciężką niemocą—śpij spokojnie drogi Rycerzu Kresowy na tej wschodniej rubieży w swym grobie!—ufni jesteśmy, że warta twoja na wałach obronnych Nieświeża czuwać będzie i z pomocą zjawi się zawsze w obronie granic Rzeczypospolitej.

Jerzy Odrowąż-Pieniążek.

Zagadnienia i Odpowiedzi.

Zagadnienie Nr. 218.

W drugiej połowie XVIII w. żył w Kazimierce na Wołyniu proboszcz i dziekan, kanonik kolegjaty ołyckiej Sebastjan Kozierowski, który zostawił zapis na szkoły w Łucku, o czem wspomina Łukaszewicz w Historji szkół. Proszę o bliższe wiadomości o tym kapłanie.

S. D. K.

Zagadnienie Nr. 219.

Pewien uczony zagraniczny zwrócił się do mnie z prośbą o podanie mu następujących danych: Jakie jest pochodzenie i rodowód po mieczu i po kądzieli Joanny a może Janiny Siemkowicz, żony Jana Swołyńskiego (świadczył on 1 września 1756) i matki Kazimiery Snarskiej. Nie mając obecnie możności czynić poszukiwań archiwalnych tą drogą zwracam się do członków P. T. H. i czytelników Miesięcznika z prośbą o wyświetlenie tej sprawy.

Konstanty Czetwertyński.

Zagadnienie Nr. 220.

Który Stanisław Potocki przysługiwał się wraz z Łozińskim (Leliwa) Rzeczypospolitej — których lat — gdzie znajdują się jakie dowody.

Bronisław Leliwa Łoziński.

Zagadnienie Nr. 221.

Jak wiadomo pierwszego dnia bitwy pod Warszawą t. j. 28 lipca 1656 r. prawe skrzydło wojsk Karola Gustawa, przy którem on sam się znajdował, zostało zaatakowane przez husarję litewską pod wodzą pisarza polnego Aleksandra Hilarego Połubińskiego. Jeden z towarzyszy pancernych, przedarłszy się przez najbliższe szeregi, runął z kopją na Karola Gustawa, zranił go, a sam zginął od kuli stojącego obok Bogusława Radziwiłła. Po zajęciu stolicy król szwedzki rozkazał tego rycerza uroczyście pochować OO. Bernardynom na Pradze w trumnie wybitej czerwonym jedwabiem (Kubala, Wojny Brandenburgskie).

Kubala w ślad za Kochowskim stwierdza, że ów towarzysz pancerny nazywał się Jakób Kowalewski, lecz jednocześnie nadmienia w odsyłaczu, iż Jemiołowski w swym „Pamiętniku" zwie go Dąbrowskim.

Jak w rzeczywistości brzmiało imię i nazwisko wspomnianego rycerza z chorągwi hus. lit. Połubińskiego, jakiego był on herbu, czyim synem, skąd rodem, gdzie jest pochowany i czy we właściwych aktach kościelnych nie dałoby się odszukać wzmianki o jego osobie?

J.

ERRATA.

W „Średniowiecznych zapiskach heraldycznych łęczyckich" (Mies. Her. № 11 b. r.)
1) w indeksie osób i miejscowości zamiast *Chrzanów* winno być *Chorzanowo* (str. 163),
2) w dostrzeżonych omyłkach kropka przy *pow.* odbiła się niewyraźnie (str. 168).

Członkowie Polsk. Tow. Heraldycznego.

Składkę członkowską za rok 1935 wpłacili po 24 zł.:

Do Oddziału Warszawskiego: Bielski hr. Juljusz (1 za 1934), Kętrzyński Dr. Stanisław (za 1934), Konczyńska Wanda (17 zł.), Lasocki hr. Zygmunt, Litwinowicz Roman (11 zł. 1934), Łęcki Stanisław, Miączyński hr. Jan Antoni (12 zł.), Michałowski hr. Józef, Pusłowski hr. Kazimierz, Prażmowski-Belina Zbigniew (za 1934), Wąsowicz-Dunin Jerzy (12 zł.), Wojciechowski Prof. Dr. Zygmunt (12 zł.).

Składkę członkowską za rok 1936 wpłacili po 24 zł.

Dunikowski Dr. Juljusz, Odrowąż-Pieniążek Jerzy.

Upraszam bardzo usilnie p.p. Członków P. T. H. o łaskawe wpłacenie składek członkowskich z góry za rok 1936, całkowicie w wysokości 24 zł. na konto P. K. O. 21.621 P. T. H. Oddz. Warsz. już teraz i o łaskawe regulowanie zaległości za lata ubiegłe.

Jerzy Odrowąż-Pieniążek
Skarbnik P. T. H.

Do rozprawy Prof. Dra E. Taylora.

Wskutek przeoczenia ze strony drukarni część końcowa rozdziału III-go rozprawy *„Początki Rożyckich"* nie została wydrukowana w n-rze listopadowym „Miesięcznika Heraldycznego". Nr. 11 rozpoczyna się od rozdziału IV-go.

Część pominiętą rozdziału III-go dołącza się jako osobną całość do numeru grudniowego z liczbowaniem stron 154 a, 154 b, 154 c, którą czytelnicy „Miesięcznika" umieszczą łaskawie w odpowiedniem miejscu n-ru październikowego.

Ponadto liczbowanie przypisków ciągu dalszego cytowanej rozprawy, zamieszczonej w n-rze listopadowym jest błędne.

Zamiast numeracji *55—71*, winna być numeracja *65—81*.

Redakcja.

Résumés français des articles.

Les Orzechowski (armoiries Rogala) par M-lle **Hélène Polaczek**. La famille Orzechowski originaire du territoire de Chełm où elle comptait beaucoup de dignitaires.

L'auteur présente la table généalogique de cette famille du XVI et XVII siecles.

Paul Orzechowski envoyé à Etienne Batory palatin de Transilvanie (futur roi de Pologne) nonce de la diète du territoire de Chełm, chambellan de Chełm et staroste de Suraż représente la branche de famille qui confessait l'arianisme. Son fils Nicolas († 1666) émigra à la Suisse et acquit en 1656 le fief Martheray en Beguins (canton Vaud). La fille épousa un Français du nom Cardin.

L'auteur publie aussi les sources généalogiques de la famille Orzechowski.

Les origines de Rożycki par le professeur **E. Taylor.**

Suite de généalogie de la branche dite de Rożyce-Sulimowe et Rożyce-Trojanowe.

Redaktor naczelny i odpowiedzialny: **Oskar Halecki**, zastępca: **Zygmunt Wdowiszewski**.
Członkowie komitetu redakcyjnego: **Stanisław Kętrzyński i Józef ks. Puzyna.**
Wydawca: Oddz. Warsz. Pol. Tow. Herald. w osobie S. Kętrzyńskiego.

Druk L. Nowaka w Warszawie, Warecka 12, tel. 244-99.